

MAL-sopimuksen seuranta vuodelta 2022

Kaupunginhallitus 25.09.2023 § 287
603/00.04.00/2022

Seutuhallitus on päättänyt kokouksessaan 30.8.2023 hyväksyä MAL-sopimuksen seurantaraportin vuodelta 2022.

”Seutuhallitus 30.8.2023 § 87

MAL- sopimusmenettelyn taustaa

Tampereen kaupunkiseutu ja valtio solmivat vuonna 2020 maankäytön, liikenteen ja asumisen sopimuksen vuosille 2020-2023. Se nojaa rakennesuunnitelman linjauksiin ja niitä tarkentaviin osaohjelmiin ja suunnitelmiin. Sopimuksella tuetaan kaupunkiseudun kestävä kasvua, luodaan edellytykset monipuoliselle asuntotuotannolle sekä liikennejärjestelmän kehittämiseksi. Sopimuksella vahvistetaan myös kuntien välistä yhteistyötä ja pitkäjänteistä suunnittelua.

Sopimusmenettely on ollut kaupunkiseudulla voimassa vuodesta 2011, jolloin laadittiin Suomen ensimmäinen MAL-aiesopimuspilotti. Sittenmin menettely on vakiintunut neljän suurimman kaupunkiseudun ohella kolmelle muulle kaupunkiseudulle. Menettelyn piirissä ovat nyt Helsingin seutu, Tampereen seutu, Turun seutu, Oulun seutu sekä uusina tulokkaina Jyväskylän, Kuopion ja Lahden seudut.

MAL-sopimus hyväksytään hallituskausittain. Se sisältää pitkän aikavälin tahtotilan sekä neljän vuoden toimenpiteet ja niiden rahoituksen. Sopimuksen valmistelu ja seuranta toteutetaan seudullisissa päätösrakenteissa. Sopimuksen hyväksyvät seutuhallituksen ehdotuksesta kuntien valtuustot. Valtion sitoutuminen tehdään valtioneuvoston periaatepäätöksellä.

Yhteenveto seurantaraportista

Liikenteen sopimuskohtat ja -hankkeet:

Sopimus sisältää seudullista liikennejärjestelmätyötä koskien neljän tyyppistä tavoitteistoa:

- Seudulliset suunnitelmat, selvitykset ja kehitystyö
- Kuntien ja valtion yhteinen suunnittelu, selvitys- ja kehitystyötä
- MAL-sopimuksella määritelty rahoitusyhteistyö
- Muut sopimukseen kytkeytyvät valtion toimenpiteet

Seudullisina suunnitelmina valmistui kävelyn ja pyöräliikenteen kehittämissuunnitelma vuonna 2021, pysäköinnin seudullisten periaatteiden toimeenpano suunnitelma 2022 sekä lähijunaliikenteen visio ja tiekartta toteutukselle vuonna 2022. Valmistumisen jälkeen on käynnistetty seudullinen yhteistyö tiekarttojen toimeenpanemiseksi. Joukkoliikenteen kehityskuvatyo oli vuoden 2022 lopussa viimeistelyvaiheessa sekä selvitys liikenteen ja liikkumisen teknologioiden ja palvelujen kehittämiseksi oli käynnistynyt. MAL-rahoitusta käytettiin myös kestävän ja turvallisen liikkumisen suunnitelman laatimiseen.

Sopimuskauden loppuun 2023 mennessä kaikki sopimuksessa mainitut selvitys- ja suunnittelutehtävät valmistuvat.

MAL-sopimuksessa sovittiin myös kaupunkiseudun kehityksen kannalta keskeisistä suunnittelukohteista valtion ja kuntien yhdessä edistettäväksi Suomi-radan, Tampereen asemakeskuksen sekä henkilöratapihan, Ylöjärven raakapuuterminaalien siirron suunnittelu ovat edenneet, mutta edellyttivät vuoden 2022 lopussa edelleen huomiota ja määrätietoista etenemistä kohti toteutusta. Tampereen järjestelyratapihan siirron suunnittelu ei ole edennyt toivotulla tavalla.

MAL-sopimuksessa sovittiin valtion rahoituksesta seudun asemansuhteiden kehittämiseen, raitiotiesuunnitteluun ja toteuttamiseen, joukkoliikennepalvelun tukemiseen, Vaitinaron liittymän suunnitteluun sekä kävelyn ja pyöräliikenteen sekä seudun liikennejärjestelmätyöryhmässä sovittavien hankkeiden toteuttamiseen. Rahoitusyhteistyö on edennyt sovitusti, joskin Vaitinaron suunnittelun etenemisessä on ollut viipeitä, joita on osin osattu ennakoita. Raitiotien osalta Tampere ja Pirkkala ovat lisäksi toteuttaneet MAL-sopimuksessa mainitun kohti toteutusta tähtäävän hankesuunnitelman, johon valtio ei ollut budjetoinut rahoitusta.

Sopimukseen on kirjattu lisäksi muita kohteita, joita kaupunkiseutu piti tärkeinä huomioida valtakunnallisen liikennejärjestelmätöiden laadinnassa. Seudulle merkittävät hankkeet (lähijunaliikenne, henkilöratapiha, Suomi-rata, valtatieverkosto, Vaitinara, lentoasema) ovat lähtökohtaisesti tulleet hyvin noteeratuksi valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa sekä sen investointiohjelmassa. Niiden kehittämiseen ei kuitenkaan ole saatu kansalliselta tasolta riittävässä määrin rahoituspäätöksiä. Hankkeiden edistäminen suunnitelmista toteutukseen edellyttää yleisesti erityistä huomiota.

Maankäytön ja asumisen sopimuskohtat ja -hankkeet

Kuntien valmistelua koskevat sopimuskohtat

Seurannassa lähes kaikkien sopimuskohtien voi todeta edenneen tavoitellusti ja vahvistaneen seudun valmiutta tuottaa ja ottaa vastaan kasvua kestäväällä ja laadukkaalla tavalla. Muutamissa teemoissa molempien sopimusosapuolten toiminnasta voi kuitenkin tehdä havaintoja, joita olisi hyvä työstää jatkossa. Sopimuksen kohdissa Riittävä ja monimuotoinen asuntotuotanto sekä Asuinympäristön laadun sekä sosiaalisen ja toiminnallisen monimuotoisuuden vaaliminen on kohtia, jotka on hyvä nostaa tässä vaiheessa esiin. Esiin nostetut sopimuskohtat ovat suluissa numeroituna:

- Kohtuuhintaisen asuntotuotannon tontinluovutusohjelmat (30.)
- Asunnottomuuden puolittaminen (38.1)
- Rakenteen energiatehokkuuden kehitysohjelma (39.)

Kohtuuhintaisen asuntotuotannon tontinluovutusohjelman laatiminen on MAL-sopimusten kesto- ja sopimuskohta. Tähän mennessä puolet seudun kunnista on käynyt systemaattiseen ohjelmointiin tässä teemassa. Ohjelmien puuttuminen haastaa tuotannon tasaista jakautumista seudun eri osiin, mutta se vaikuttaa myös mm. edunvalvontaan. Seutuna olisi helpompi viestiä valtion suuntaan ARA-rakentamiseen liittyvissä asioissa, mikäli käytössä olisi yhtenäiseksi koostettu tonttitarjontaa ennakoiva paperi. Tällainen dokumentti olisi vahva viesti kuntien tahdosta vahvistaa strategista otetta myös kohtuuhintaisessa asumisessa.

Sopimuksen tavoite asunnottomuuden puolittamisesta edellyttää panostamista asumisneuvontaan. Asia on myös tunnustettu seudun asuntopoliittisessa ohjelmassa. Asunnottomuuden hoito kytkeytyy nykyisin myös Pirkanmaan hyvinvointialueen toimintaan. Kunnat ovat silti jatkossakin tärkeitä toimijoita ilmiön hallinnassa.

Rakenteen energiatehokkuuden kehitysohjelmaa ei ole laadittu, mikäli kuntien laatimia Hinku-tiekarttoja ei lasketa sellaisiksi. Sen sijaan MAL-sopimuskaudella tuotettu seurantaväline antaa hyvin pohjan kehitysohjelman laatimiseen jatkossa.

Valtion osuus maankäytön ja asumisen kehittämisestä

Valtion hallinnoiman ja omistuksessa olevan maankäytön alalla ei ole tapahtunut erityistä edistystä. (10.,11., 34.)

ARA-rakentamista käsittelevissä sopimuskohtissa (31. ja 32.) painotetaan rakentamisen kohdistumista keskustoihin ja joukkoliikennevyöhykkeelle. MAL-sopimuksen tavoitekirjauksessa eriytymisen ehkäisy on asetettu tärkeäksi valmistelua ohjaavaksi tavoitteeksi. Vaikka kohtuuhintaisen rakentamisen määrälliset tavoitteet on saavutettu, haasteita on havaittu hankkeiden läpimenoissa ko. vyöhykkeillä ja toisaalta ARA-rakentamisen kasautumisessa alimpien hyvinvoinnin tasojen alueille.

Myönteisiä ARA-rahoituspäätöksiä on haastava saada kohteisiin, joissa on toiminnallisuuteen liittyviä tai rakenteellisia laatuvaatimuksia tai joiden sijainti tuottaa valtiolle taloudellista riskiä. Tämä osoittaa seudun olevan ARA:n taloudellisiin raameihin paikoin liian kallis ja toisaalla hankkeiden olevan ARA:n tarkasteluissa taloudellisilla riskirajoilla.

Liite	MAL-seuranta vuodelta 2022
Oheismateriaali	Seutuhallitus 30.8.2023, ote pöytäkirjasta § 87
Esittelijä	Kaupunginjohtaja
Päätösehdotus	Kaupunginhallitus päättää merkitä MAL-sopimuksen vuoden 2022 raportoinnin tiedoksi.
Päätös	Hyväksyttiin.